

Παπαϊωάννου Δημήτρα

Θεματικοί Τόποι

στα «Μικρά β'»

του Γιώργου Δουατζή

Εισήγηση στην ημερίδα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για το έργο του
ποιητή Γιώργου Δουατζή

Ιωάννινα, 8 Μαΐου 2008

Από την πρώτη επαφή με τον ποιητικό λόγο του Γιώργου Δουατζή, μέχρι τη συγγραφή της συγκεκριμένης ανακοίνωσης, έγινε αισθητή η ανάγκη θεώρησης του ποιητικού του έργου ως ενιαίου. Γιατί βασικοί θεματικοί άξονες με περίσσεια επανέρχονται σε όλη σχεδόν την έκταση της ποίησής του και συνθέτουν ένα ενιαίο ποιητικό σύμπαν. Η προκείμενη μελέτη επικεντρώνεται στη συλλογή που δημοσιεύθηκε το 2004, «Τα Μικρά β'».

Η αναλυτική μας προσέγγιση στηρίζεται στα πορίσματα της σημειωτικής μεθόδου ανάλυσης της λογοτεχνίας. Μολονότι κάθε κείμενο οργανώνεται σε δύο άξονες, το συνταγματικό, που εκφράζει μια συντακτική ή μετωνυμική συνάφεια των σημείων και τον παραδειγματικό, που εκφράζει μια συνάφεια μεταφορική με βάση τις αρχές της αναλογίας και της αντίθεσης, ο ποιητικός λόγος προσφέρεται περισσότερο σε μία παραδειγματική ανάγνωση, γιατί παρουσιάζει υποβαθμισμένες τις συνταγματικές σχέσεις¹.

Θα προσπαθήσουμε λοιπόν μέσα από διαδοχικές ταξινομήσεις επαναλαμβανόμενων όρων και θεματικών μοτίβων, με κριτήριο τις αρχές της επανάληψης, της αναλογίας και της αντίθεσης και μέσα από την καταγραφή των σχέσεων που προκύπτουν μεταξύ τους, να αναδείξουμε τις κυριότερες θεματικές περιοχές που διαμορφώνουν την ποιητική μυθολογία του Γιώργου Δουατζή. Ωστόσο στη συγκεκριμένη συλλογή σε μεγάλο βαθμό είναι ανιχνεύσιμες οι αφηγηματικές δομές του ποιητικού λόγου, έτσι θα αξιοποιήσουμε και αφηγηματικούς όρους, ανιχνεύοντας παράλληλα τα «δρώντα υποκείμενα, τις ιδιότητες που τους

¹ Καψωμένος Γ. Ερατοσθένης, *Ποιητική, Θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης των ποιητικών κειμένων*, Αθήνα: εκδ. Πατάκη, 2005, σσ. 112-113

αποδίδονται, τις ενέργειες ή τις καταστάσεις τους και το ρόλο που διαδραματίζουν»².

Από την αρχή δυναμικά εισέρχεται και καταλαμβάνει εξέχουσα θέση ένας από τους βασικότερους θεματικούς τόπους της ποίησής του, που αφορά το ρόλο και τη λειτουργία που αποκτά η Τέχνη στο ποιητικό σύμπαν. Με προσδιορισμούς που συνδηλώνουν το δέος μπροστά στο μεγαλειώδες της ποίησης αισθητοποιείται η αναγωγή της ποιητικής δημιουργίας σε ιερή, τελετουργική πράξη, και ευλογημένο πέταγμα, καθώς η Ποίηση θεοποιείται και ανάγεται σε υπέρτατη αξία την οποία επικαλείται και με την οποία διαλέγεται το ποιητικό υποκείμενο:

Ποίηση, σκληρή, ανελέητη, αγαπημένη. Πόσες σπονδές χωράνε ακόμη τα ιερά σου;

Ευλογία το πέταγμα με ένα μολύβι και χαρτί

Τόσο η αφόρμηση, όσο και το αποτέλεσμα της ποιητικής έμπνευσης συνίσταται στη μετουσίωση του ανθρώπινου συναισθηματικού βάρους και του προσωπικού ψυχικού πάθους σε λόγο, στίχο, ποίημα, που ξορκίζει το κακό και υπερβαίνει τη φθορά. Με επίθετα υπερθετικού βαθμού η ποίηση εξυψώνεται σε μέγιστο πάθος που διαμορφώνει μια εύφορη κατάσταση πληρότητας για το υποκείμενο:

Ποίηση, σκυτάλη που δε φθάρηκε ποτέ, νοτισμένη από ανθρώπινες ψυχές

Εύθραυστα μολύβια μεταγγίζουν το βάρος της καρδιάς σε λευκά χαρτιά...

*Κι η Ποίηση, το μεγαλύτερο, το πιο βαθύ, το μέγα έως θανάτου πάθος
Είχαν τόση μουσική αυτοί οι στίχοι που κάλυψαν την οικουμένη του*

Με συναίσθηση της αφθαρσίας και της ευεργετικής λειτουργίας της, το υποκείμενο βιώνει ως μέσον για την κατάκτηση της αιωνιότητας, τη μύηση, το δέσιμο με την τέχνη:

² Καψωμένος Γ. Ερατοσθένης, *Αφηγηματολογία, Θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης της αφηγηματικής πεζογραφίας*, Αθήνα: εκδ. Πατάκη, 2003, σσ. 152-153

Πήρες γεύση αιωνιότητας γιατί δέθηκες με την Τέχνη.

Ένα δέσιμο –και συνάμα ειλικρινές δόσιμο στην Ποίηση- που κλιμακώνεται και φτάνει στα όρια της ανάγκης, δημιουργώντας μια ευτυχή και υγιή σχέση εξάρτησης:

Πήρε τα χαρτιά μου ο άνεμος και πάγωσα έτσι γυμνός

Η αναγκαιότητα της σχέσης αυτής για το ποιητικό υποκείμενο, επιβεβαιώνεται από τη ζωογόνο δύναμη που της αποδίδεται, καθώς συγκαταλέγεται στα ζωτικότερα για την ύπαρξη στοιχεία, δύναμη που ισοδυναμεί με κείνη του έρωτα.

Τραγούδι. Ζωογόνο ως νερό, φωτιά, γη κι οξυγόνο. Ως έρωτας.

Με εμμονή λοιπόν επανέρχεται ο ευεργετικός «ρόλος³» της ποίησης, που γρήγορα αναδεικνύεται ένας «Συμπαραστάτης» του υποκειμένου, καθώς λειτουργεί ως μέσον έκφρασης του ψυχικού κόσμου, ζωτική ανάγκη και προϋπόθεση για την υπέρβαση του προσωρινού και την κατάκτηση του αιώνιου. Ωστόσο, ακόμη περισσότερο από την ποιητική δημιουργία, η πρόσληψη του έργου του δημιουργού από το φυσικό του αποδέκτη, τον άνθρωπο, είναι η κυριότερη δίοδος μέσα από την οποία μπορεί το υποκείμενο να περιέλθει σε κατάσταση ευδαιμονίας:

Ευτυχίας εκδοχή: Τα τραγούδια μου βρήκαν αποδέκτη

Η εύφορη όμως για το ποιητικό υποκείμενο κατάσταση καθίσταται επισφαλής, καθώς, ως «Αντίμαχος⁴» στην υπέρβαση της φθοράς που εγγυάται ο συγχρωτισμός με την τέχνη, προβάλλει η φθοροποιός επίδραση ενός άλλου υποκειμένου που επανέρχεται με «περισσότητα⁵» σε τρίτο πληθυντικό πρόσωπο και, αρνητικά σημασιοδοτημένο μέσα στα ποιητικά συμφραζόμενα, αποκτά απειλητική υπόσταση:

Τραγούδησα και βάλθηκαν να με αφανίσουν οι μακάριοι

³ Μπενάτσης Απόστολος, *Σημειωτική και κείμενο, Ποιητικός, σατιρικός και θεατρικός λόγος*, Αθήνα: εκδ. Επικαιρότητα, 2002, σσ 173-174.

⁴ Μπενάτσης Απόστολος, *Η ποιητική μυθολογία του Τάσου Λειβαδίτη*, Αθήνα: εκδ. Επικαιρότητα, 1991, σσ. 36 – 38.

⁵ Καψωμένος Γ. Ερατοσθένης, *Ποιητική, Θεωρία και μέθοδοι ανάλυσης των ποιητικών κειμένων*, ό.π., σσ. 114-115

Ωστόσο, η φθοροποιός αυτή επίδραση του αντίμαχου ποτέ δεν αποκτά καταλυτική δύναμη, καθώς το ποιητικό υποκείμενο, δεν οδηγείται σε παθητική αδράνεια, αλλά με σταθερό σύμμαχο την τέχνη αναλαμβάνει τη «δοκιμασία» να διατηρήσει την ηθική του ακεραιότητα, αντιστεκόμενο στις εξωτερικές απειλητικές δυνάμεις. Από τον αγώνα αυτό αλώβητη αποδεικνύεται η πνευματική δημιουργία:

Δεν κατάφεραν να σκοτώσουν το αλφάβητο και τα τραγούδια μας

Από την αρχή λοιπόν ανιχνεύεται και επανέρχεται με εμμονή μια σχέση απόλυτης αντίθεσης μεταξύ του ποιητικού υποκειμένου και του αντίμαχου που, από θέση επιφανειακής πολιτικής ισχύος, άλλοτε επιχειρεί να επιβάλλει νέους, αφύσικους ηθικούς κώδικες, άλλοτε επιδίδεται σε προσπάθεια αδρανοποίησης, νέκρωσης ή αποπροσανατολισμού των κάθε είδους μηχανισμών αντίστασης, άλλοτε απειλεί -ποτέ όμως δεν αναιρεί- την πνευματική ελευθερία του υποκειμένου. Έτσι το ποιητικό υποκείμενο αποκτώντας συλλογική υπόσταση περιέρχεται σε μία δύσφορη κατάσταση, καθώς ο αντίμαχος με την ιδιότητα του δημαγωγού υποσκάπτει το δικαίωμα της ελευθερίας και της αυτόνομης ύπαρξης και επιδιώκει να το εγκλωβίσει σε μόνιμη πλάνη, εκτρέποντάς το από τον προορισμό του:

Τα σκουπίδια τους πολλά, σκέπασαν τον ορίζοντά μας

Νέοι κώδικες ηθικής στα ρολόγια τους.

Προβάλλουν την αλήθεια τους ως μοναδική κι η αμφισβήτηση αίμα

Μας θέλουν εξαρτήματα μιας μηχανής χωρίς πυξίδα

Κατακριτέοι γίναμε γιατί αφήσαμε μαγνήτες να αποπροσανατολίζουν τις πυξίδες μας

Η νύχτα τους ατέλειωτη. Με υποσχέσεις ελευθερίας έκαναν τη ζωή επιβίωση Δημιουργούν μακριά από το λαό. Κι η επιστροφή με έργο, μέγιστη πολιτική πράξη

Ούτε το ελάχιστο δικαίωμα ζωής μιας ανάσας δεν συγχωρούν

Είναι δυνατό να ζητάς βοήθεια από δημαγωγούς;

⁶ Μπενάτσης Απόστολος, *Η ποιητική μυθολογία του Τάσου Λειβαδίτη*, ό.π., σσ. 41-42

Ως ένας ακόμη αντίμαχος προβάλλει η αλλοτριωτική επίδραση του τεχνικού πολιτισμού που διαμορφώνει ένα εχθρικό σκηνικό, μέσα στο οποίο οι ηθικές αξίες καταρρέουν στο βωμό του υλικού ευδαιμονισμού, ενώ ο τεχνολογικός θρίαμβος και η κυριαρχία της μηχανής τείνει να γίνει το μέσον για την ολοκληρωτική χειραγώγηση των συνειδήσεων και την επιβολή αφόρητων για το ποιητικό υποκείμενο συμβάσεων και δεσμών. Το τελευταίο αδυνατεί να υπομείνει τη δύσφορη κατάσταση και διακατέχεται από την επιθυμία να συντρίψει τα δεσμά που συνθέτουν την απομόνωσή του, να αποτινάξει τους φραγμούς που ανακόπτουν τη συνέχιση της πορείας του:

*Μιλούν για παγκοσμιότητα της επικοινωνίας, μέσα από υπολογιστές της απομόνωσης
Θέλω να δω χίλια κομμάτια τις οθόνες τους. Μια αφανής βία με μπόλι παγκοσμιότητας*

Όγκοι τσιμέντου κι ατσαλιού κλείνουν το δρόμο μας

Ευδαιμονισμός υποθηκευμένος σε πιστωτικές κάρτες

Οι μηχανισμοί ισχυρότεροι και των κατασκευαστών τους

Ή κρίκος στην αλυσίδα παραγωγής τους ή περιθώριο

Θα περιμένω αιώνες την ιστορική καταγραφή της ιστοπέδωσης λαών από τα δίκτυα πληροφόρησης.

Οριακή πια η χειραγώγησή μας

Το σύστημα δεν αποβάλλει, σκοτώνει.

Το ά ενικό εναλλάσσεται με το ά πληθυντικό πρόσωπο, προσδίδοντας συλλογική διάσταση στην αντίδραση του υποκειμένου και καθολικό χαρακτήρα στη βίωση της δοκιμασίας. Στην απειλητική λοιπόν ατμόσφαιρα που διαμορφώνεται, αντιστέκεται ατομικά ή συλλογικά το υποκείμενο, αφού διακρίνεται τόσο από επίγνωση και θλιβερή συνειδητοποίηση της εχθρικής πραγματικότητας, όσο και από αυτογνωσία και ισχυρή θέληση να αντιπαχθεί στην επιβολή κάθε είδους

δεσμεύσεων. Διαθέτει έτσι τις «προπικότητες⁷» του γνωρίζω και του θέλω, προϋποθέσεις για την κατάκτηση της τροπικότητας του μπορώ, της δυνατότητας δηλαδή να διατηρήσει την προσωπική και να περιφρουρήσει την συλλογική εσωτερική ελευθερία και ηθική ακεραιότητα και από «Υποκείμενο κατάστασης» δυσφορίας να γίνει «Υποκείμενο δράσης⁸»:

Βλέπω πλήθος απέραντο και χέρια να σφίγγουν σε γροθιά

Με την πορεία στην αυτογνωσία – είπε - περνάς κι άλλο σταθμό στο ταξίδι

Η αυτογνωσία, ο μόνος δρόμος προς τον άλλον

Μπορεί η φωνή μας να υψωθεί πέρα από τα τείχη τους

Ο ανεξιχνίαστος θησαυρός μας, οδηγός με άξονα το δικό μας ήθος

Η υποταγή στους ισχυρούς, αυτοχειριασμός

Η εξέταση της διάστασης του χρόνου μας επιτρέπει να διακρίνουμε αρχικά δύο αντιθετικά χρονικά επίπεδα, που αισθητοποιούν την μεταστροφή της κατάστασης από το παρελθόν στο παρόν. Η επίδραση των αντίμαχων δυνάμεων ανέτρεψε την ισορροπία του παρελθόντος και επιφύλαξε για το υποκείμενο ένα παρόν στερημένο από το δυναμισμό του οράματος και την απελευθερωτική δράση του ονείρου. Έτσι εμφατικά επαναλαμβάνεται η αντίθεση ανάμεσα στο χθες και το σήμερα που υποδηλώνει την ηθική έκπτωση του παρόντος και συνακόλουθα την κατάσταση στέρησης του δημιουργικού οραματισμού για το υποκείμενο:

Νέοι υψώσαμε τόσο τις σημαίες μας που χάθηκαν στο άπειρο

Τότε είχαμε συλλογικές αυταπάτες και οράματα. Τώρα οχυρώνουμε τις φωλιές μας

Τα όνειρα ξεχασμένα σε προγονικές αποθήκες

Τώρα τα βαρελότα της ανάστασης σε λόφους μακρινούς κι απρόσιτους

⁷ Μπενάτσης Απόστολος, *Κωνσταντίνος Θεοτόκης, Πάθη – Δράση – Κώδικες*, Αθήνα: εκδ. Επικαιρότητα, 1991, σσ. 55 – 57.

⁸ Μπενάτσης Απόστολος, *Σημειωτική και κείμενο, Ποιητικός, σατιρικός και θεατρικός λόγος*, ό.π. σσ 177-178.

Πλανητική μάζα χωρίς αιτούμενα, οράματα, προοπτικές

Χώρα διψασμένη για οράματα κι αυταπάτες

Οι ίδιες μουσικές είναι άλλες τώρα

Μπορείς να ζήσεις για πολύ με το παραμύθι αιτούμενο;

Η διατήρηση όμως ζωντανής της προγονικής μνήμης λειτουργεί ευεργετικά, γιατί αποτρέπει την αδρανοποίηση του υποκειμένου και την παθητική αποδοχή της παρούσας κατάστασης. Αντίθετα το ενεργοποιεί και συμβάλει ως ένας ακόμη βοηθός στην υπέρβαση της δοκιμασίας του παρόντος:

Τα προγονικά τραγούδια δεν σε αφήνουν να ξαποστάσεις

Με πολύτιμα παρελθόντος στα χέρια διαβαίνεις δύσκολες ατραπούς

Το πολυτιμότερο στη διαθήκη μου, οι αναμνήσεις

Το διάβα μου σπαρμένο μάσκες του παρελθόντος πληγές

Παράλληλα προκύπτει και ένα τρίτο χρονικό επίπεδο, που αφορά το μέλλον. Η κληρονομιά του παρελθόντος είναι ικανό έρεισμα για την αποπεράτωση της δοκιμασίας, αντίστροφα όμως λειτουργεί η αδράνεια του σήμερα που τείνει να τελματώσει τον αγώνα. Έτσι η έλλειψη του οράματος και η απουσία γόνιμων ιδανικών, αποκλείει τη συνέχιση και τη διάδοση της κληρονομιάς και προμηνύει ένα μέλλον δυσοίωνο, όχι όμως αμετάκλητο. Γιατί η αβεβαιότητα για το αύριο, αντισταθμίζεται από τη χαρά που προκαλεί το άγνωστο της συνέχισής του:

Ως πότε αγάλματα της αρχαιότητας θα στηρίζουν το μέλλον σου;

Πώς θα ζήσουν οι επίγονοι χωρίς κληρονομιά;

Πώς θα ιστορήσουν οι ειδικοί τόσες ζωές εν κενώ;

Μην ξεχνάς ότι το αύριο με ή χωρίς εμάς θα υπάρχει

Μέγιστη χαρά το άγνωστο το απρόσμενο του αύριο

Η σύνθεση του φορτικού και ψεύτικου για το ποιητικό υποκείμενο περιβάλλοντος καθιστά επιτακτική την ενεργοποίηση των αμυντικών μηχανισμών του και την ανάληψη μιας δράσης με σκοπό την άρση της αυταπάτης και την ανάδειξη της αλήθειας. Στον αγώνα αυτό, αμέριστος συμπαραστάτης του υποκειμένου εξακολουθεί να είναι η τέχνη. Η

πνευματική δημιουργία γίνεται το πεδίο που λυτρώνει το υποκείμενο από το συναισθηματικό βάρος και διασφαλίζει για το μέλλον μία σίγουρη κληρονομιά. Είναι η δύναμη του πνεύματος που αντισταθμίζει το εγχείρημα των αντίμαχων δυνάμεων να νεκρώσουν τη σκέψη, να καλύψουν την αλήθεια, να ανακόψουν τη συνέχιση της κληρονομιάς, εξασφαλίζοντας για το υποκείμενο τις προϋποθέσεις για τη συνέχεια:

Τα έργα Τέχνης υπηρετούν τις μεγάλες αλήθειες

Οι επίγονοι θα ιστορούν για δοξάρια, μολύβια, πινέλα, σκαρπέλα και δημιουργούς

Θα συνεχίσω το τραγούδι μου ως τη μεγάλη επιστροφή

Κοιτάζοντας τον ουρανό άφησα χάρτινους απογόνους

Ισόκυρη εξισορροπητική και λυτρωτική δράση λαμβάνει ένας ακόμη καίριος στο ποιητικό σύμπαν του Γιώργου Δουατζή θεματικός άξονας, ο έρωτας. Αμέσως συσχετίζεται με την τέχνη και βρίσκεται μαζί της σε αέναη διαλεκτική. Εξισώνεται με τα θεμελιώδη της φύσης στοιχεία, όπως και η τέχνη και ανάγεται σε υπέρτατη αξία που τροφοδοτεί τη ζωή:

Τραγούδι ζωογόνο ως νερό, φωτιά, γη κι οξυγόνο. Ως έρωτας. Μέγας κι ασίγαστος

Στην αντισταθμιστική στη φθορά δύναμη της τέχνης που καθιστά εφικτή την αιωνιότητα, προστίθεται η ανάλογη ευεργετική ιδιότητα του έρωτα. Το ερωτικό σμίξιμο δηλώνεται ρητά ως η δεύτερη προϋπόθεση για τη γεύση του αιώνιου:

Το σμίξιμό μας χάρισε ένα κομμάτι αιωνιότητας

Οι προσδιορισμοί που του αποδίδονται, έρχονται σε αναλογία με εκείνους που αποδίδει το υποκείμενο στην ποίηση (σκληρή, ανελέητη, αγαπημένη/ το μεγαλύτερο, το πιο βαθύ, το μέγα έως θανάτου πάθος), εξιδανικεύουν την ερωτική ταύτιση και αισθητοποιούν τη θεώρησή της, ως ορμέμφυτη τάση και εσώψυχη ανάγκη:

Ο έρωτας. Παθιασμένος, ήπιος, τραχύς, άλογος, μοναδικός και κυρίως μέγας

Τα μεγαλύτερα λιμάνια, ο έρωτας

Σε συνεχή αναλογία με το δόσιμο στην τέχνη, το ερωτικό δόσιμο επίσης ισοδυναμεί με ιερή πράξη και προστίθεται έτσι στις υψηλότερες αξίες που συνθέτουν τον αξιακό κώδικα του υποκειμένου. Βιώνεται με συναισθησία, όταν πληθαίνουν οι αναφορές στο εσύ, το αντικείμενο της ερωτικής επιθυμίας, καθώς συμμετέχουν σ' αυτό όλες οι αισθήσεις. Η επιθυμία του ερωτικού αντικείμενου, θετικά σημασιοδοτημένη, διαμορφώνει μία κατάσταση ευφορίας, ενώ η εκπλήρωση του ερωτικού δοσίματος έχει ευεργετικό ρόλο για το υποκείμενο, καθώς μέσα από αυτή επιβεβαιώνεται η ίδια η ύπαρξη:

Όπως με τους Θεούς κατασκευάσαμε την ταύτιση γιατί την έχουμε ανάγκη

Κρύσταλλο ο έρωτας. Πονάει όταν θρυμματίζεται με τον πρώτο κραδασμό/

Ευλογημένη η δίψα για την αφή, τη μυρωδιά, τη γεύση, την εικόνα του κορμιού σου.

Ένωθε με όλες τις αισθήσεις το κορμί. Έκσταση επαναλαμβανόμενη, πάντα μοναδική

Άγια η επιβεβαίωση της ύπαρξης μέσα από το δόσιμο

Όπως και οι προσδιορισμοί (παθιασμένος, άλογος) του έρωτα συνδηλώνουν, η ερωτική επιθυμία παρουσιάζεται με ψυχαναλυτικούς όρους. Ως ενδόμυχη δηλαδή έλξη, αποδεσμευμένη από τους νόμους της λογικής, εκπορεύεται από τα βάθη της ψυχής, κάτι που κάνει επιτακτική και αναπότρεπτη την εκπλήρωσή της. Γιατί όταν αυτή αναστέλλεται, απωθείται και υποβόσκει στο χώρο του ασυνειδήτου. Γι' αυτό αντιστέκεται στις λογοκριτικές δυνάμεις που δρώντας ως αντίμαχοι, επιχειρούν να ανακόψουν την ελεύθερη έκφρασή της και να στερήσουν από το υποκείμενο μία από τις αξίες που συγκαταλέγονται στις ζωτικές του ανάγκες. Έτσι η άλογη φύση του έρωτα είναι εκείνη που τον καθιστά δύναμη αντίρροπη στις λογικές συμβάσεις και τις κοινωνικές απαγορεύσεις:

Οι επιθυμίες δεν έχουν λογική. Ούτε τη χρειάζονται. Κι όταν δεν εκπληρώνονται σκάβουν

Το ουσιώδες της επιθυμίας, ανάγκη

Ο εξαισιος παραλογισμός του έρωτα, ευθύνεται για τις χαραγματιές στα τείχη που ύψωσαν τα πρέπει

Το ερωτικό δόσιμο λοιπόν, γίνεται ένας ακόμη συμπαραστάτης στη δοκιμασία του υποκειμένου, αφού λειτουργεί ως βοηθός στην υπέρβαση των δεσμών που επιβάλλουν οι εξωτερικές δυνάμεις, ενώ αντιπάσσει στην έννοια της ιδιοκτησίας και στην ανθρώπινη αδιαφορία την υπέρβαση της μοιρασιάς:

Δεν είναι ποταπό το αίσθημα ιδιοκτησίας στους ανθρώπους αγαπημένη ΜΟΥ;

Τα χέρι σου για μακρινές πορείες. Τα μάτια σου για μοιρασιές

Τι να κάνω με την αυταπάτη της μοιρασιάς;

Να απλώνεις χωρίς ντροπή το χέρι, ανατροπή και υπέρβαση

Τόσα αποκαΐδια από ανθρώπινη αδιαφορία

Θέλει δύναμη να απλώνεις το χέρι χωρίς ντροπή κι ας μην το πιάνει ο άλλος

Η μοιρασιά χάθηκε στο όνομα της αυτοδυναμίας

Ευεργετικές δρώσες δυνάμεις η ποίηση και ο έρωτας, βρίσκονται σε άμεση συσχέτιση μεταξύ τους:

Η Ποίηση χωράει σε ένα κορμί απόψε.

Παράλληλα με το συναίσθημα του έρωτα, δεσπόζον επανέρχεται, όπως ήδη έγινε φανερό, ένα υποκείμενο σε 'β ενικό πρόσωπο, πολλαπλασιάζονται δηλαδή σταδιακά οι αναφορές στο εσύ, η σχέση με το οποίο αναδεικνύεται ζωτικής σημασίας για το ποιητικό υποκείμενο:

Μια στιγμή μαζί σου, ολόκληρη η ζωή τους

Το πρόσωπό σου εικόνα έντασης, έρωτα, ομορφιάς, ανάτασης, ζωής

Τα εκφραστικά σου μάτια ιστορούν ό,τι πραγματικά έζησες

Όσο πιο ευαίσθητη η εικόνα σου, τόσο πιο δυνατή

Χάθηκα στο άπειρο βάθος των ματιών σου

Έτσι το ερωτικό αντικείμενο εξιδανικεύεται και γίνεται ένας από τους παράγοντες που ενισχύουν τη λειτουργία του ποιητικού υποκειμένου, ως υποκείμενο δράσης, καθώς το σπλίζει με την ικανότητα υπέρβασης των δυνάμεων που δυναστεύουν τη ζωή:

*Μόνο εσύ είδες το βλέμμα μου να σκίζει τους ουρανούς
Αντάμα το κορμί σου σταμάτησα το χρόνο*

Η υπόσταση του ερωτικού αντικειμένου εξιδανικεύεται ακριβώς γιατί ασκεί ευεργετική επενέργεια στο υποκείμενο, όχι μόνο μέσω της παρουσίας, αλλά ακόμη και μέσω της απουσίας του, ακόμη κι όταν γίνεται αντικείμενο στέρξης, ή ακόμη κι όταν παύει να είναι αντικείμενο επιθυμίας:

*Είδες που η έλλειψη δίνει άλλη διάσταση στο χρόνο;
Το γέλιο σου γεμίζει τα άδεια μου κελάρια
Μπορείς να λείπεις ως παρούσα...*

*Θα πρόδιδα τον εαυτό μου αν δε σε σκεφτόμουν τόσο τρυφερά
Ευλογημένη η δίψα για την αφή, τη μυρωδιά, τη γεύση, την εικόνα του
κορμιού σου*

Όταν δεν σε θέλω πια, δεν σε απορρίπτω ως αξία

Ακόμη και η μοναχική βίωση του έρωτα αποκτά εξέχουσα θέση στο αξιακό σύστημα του ποιητικού υποκειμένου:

Η απόλυτη μοναξιά: Ισόβια χίμαιρα ερωτευμένων

Και αυτή η αναγωγή επιβεβαιώνει τη θετική σημασιοδότηση και τη συσχέτιση της μοναξιάς του έρωτα με εκείνη που συνοδεύει την πορεία στο χώρο της τέχνης:

Μεγάλα έργα και αφόρητη μοναξιά

Οδηγούμαστε έτσι σε έναν άλλο αντιφατικό θεματικό άξονα που με περίσσεια εμφανίζεται και αφορά τη λειτουργία της μοναξιάς, που άλλοτε ταυτίζεται, άλλοτε διακρίνεται από εκείνη της μοναχικότητας. Ακόμη κι όταν η μοναξιά επιβάλλεται από δυνάμεις που λειτουργούν ως

αντίμαχοι, ως αντίρροπη δύναμη προβάλλεται μια έννοια φαινομενικά ανάλογη, επί της ουσίας όμως αντιθετικά θεωρημένη, η μοναχικότητα.

Η διάκριση των δύο εννοιών ενισχύει τον λυτρωτικό ρόλο της μοναχικότητας που πηγάζει από την τέχνη και τον έρωτα και καταδεικνύει τις δυνάμεις αυτές ως κύριους συμπαραστάτες του ποιητικού υποκειμένου απέναντι στον αντίμαχο ρόλο της εχθρικής πραγματικότητας που επιχειρεί να το οδηγήσει σε κατάσταση στέρησης. Το πέρασμα του χρόνου εντείνει το συναίσθημα της μοναξιάς, στην οποία οδηγεί η αποξένωση από τον άλλο:

Ωριμάζοντας θα αποδεχθείς πόσο μόνοι είμαστε

Οι πανοπλίες μας κάνουν δυσκίνητους, απρόσιτους και κυρίως μόνους

Γεμίσαμε από χρόνους και αδειάσαμε από φίλους

Υπάρχουν και ευτυχισμένες μοναξιές

Δε βρήκα πιο μοναχική πορεία από αυτή των δημιουργών

Πώς να νιώσεις μόνος σ' αυτό το κομμάτι τ' ουρανού;

Η μοναχικότητα σημασιοδοτείται θετικά, καταρχήν γιατί εντάσσεται στο πεδίο της ελεύθερης επιλογής για το υποκείμενο. Η συνειδητή επιλογή της γίνεται προϋπόθεση για τη γόνιμη βίωση και αξιοποίησή της. Αντίθετα η μοναξιά σημασιοδοτείται αρνητικά, γιατί επιβάλλεται από εξωγενείς δυνάμεις και ασκεί αρνητική επενέργεια στο υποκείμενο. Η μοναχικότητα έτσι ανάγεται σε μέσον για πνευματική αφύπνιση, σε αξία πολύτιμη και θεμελιώδη κατάκτηση του ποιητικού υποκειμένου:

Η μοναχικότητα γόνιμη γιατί επιλέγεται. Η μοναξιά σκληρή γιατί επιβάλλεται

Η μοναχικότητα κάνει τη ματιά οξύτερη

Τόσες εντάσεις, ανάσες, κραυγές, αναμονές για να γυρίσεις στην ακριβή σου μοναχικότητα.

Η γόνιμη μοναχικότητα γίνεται έτσι ένας ακόμη συμπαραστάτης, μία ακόμη προϋπόθεση για την αποκατάσταση της στέρησης της αληθινής ζωής.

Έχοντας ήδη αναδείξει τις αξίες που επανέρχονται με εμμονή, έχει γίνει φανερό ότι το ποιητικό υποκείμενο αρνείται να αποδεχθεί την έκπτωση της ζωής σε επιβίωση και αναλαμβάνει τη δοκιμασία να αντιτάξει το δικό του σύστημα αξιών που είναι ικανό να ανασυνθέσει την πραγματική ζωή. Δεσπόζουσα ανάμεσα στις αξίες αυτές προβάλλεται αδιάκοπα η μύηση στην τέχνη:

Η πραγματική ζωή ανήκει στους αντρειωμένους της δικής μας αγιοσύνης

Μπορείς να ζήσεις για πολύ με το παραμύθι αιτούμενό;

Γίνε λευκό τελάρο με πινελιές και χρώματα δικά σου

Μέσα από την αντίστιξη βρίσκω τη ζωή

Η αντιθετική σχέση μεταξύ του ποιητικού υποκειμένου και των αντίμαχων λογοκριτικών δυνάμεων που αναδείχθηκε μέσα από τα κυρίαρχα θεματικά μοτίβα, κλιμακώνεται, αγγίζοντας τα όρια άνισης, ανατρεπτικής όμως μάχης:

Μάχη του καλού με το κακό ή του μικρού με το μεγάλο;

Στη μάχη αυτή συνεπικούρος του ποιητικού υποκειμένου στέκεται το χάρισμα της ισόβιας νεότητας που τροφοδοτείται από την αξιοποίηση της γνώσης, καθιστώντας την τροπικότητα του γνωρίζω, πολυτιμότερη κατάκτηση για το υποκείμενο, αφού αυτή του παρέχει τη δυνατότητα να αντιπαχθεί στο ισόβιο γήρας των αντίμαχων δυνάμεων:

Γεννημένοι γέροι ζουν τη σε βάθος αδράνεια

Η ισόβια νεότητα των ματιών σου με προκαλεί να βάλω το νυστέρι βαθύτερα

Χρειάστηκα μισό αιώνα για να ανακαλύψω την εφηβεία

Τα εφηβικά όνειρα τρέφουν τα γκρίζα μαλλιά της ωριμότητας

Νέος όσο θα παίρνω και θα δίνω γνώση

Με ενεργοποιημένους τους μηχανισμούς αντίστασης το υποκείμενο, κατακτά τη δυνατότητα να αντιπείνει στο σκοτάδι του εχθρικού σκηνικού που στήνεται γύρω του, την πορεία προς το φως της αλήθειας. Η αντοχή και η υπέρβαση το πόνου λειτουργεί λυτρωτικά, γιατί ανοίγει το

δρόμο προς το φως της αλήθειας, προς τη σύνθεση της εικόνας που θα οδηγήσει στη νίκη:

Η νύχτα τους ατέλειωτη

Η νύχτα τους άρχισε δεκαετίες πριν

Ευχές για μια νύχτα μικρή

Νίκη δεν είναι το ξεπέρασμα του πόνου, αλλά η σύνθεση της νέας σου εικόνας

Η αντοχή στον πόνο δίνει καθαρτήρια γενναιότητα

Οι χαραγματιές πονάνε. Αλλά επιτρέπουν την είσοδο στο φως

Πολεμάω για το φως που δείχνει τις γραμμές των οριζόντων

Προσανατολισμένο σε ανοδική μόνο πορεία το υποκείμενο, αναζητώντας πάντα το επόμενο βήμα, οικοδομεί το δικό του σύστημα αξιών, το οποίο διακρίνει από αξίες πλασματικές και ευτελείς, που αναλώνουν με τον πιο ανούσιο τρόπο τα ανώτερα ανθρώπινα συναισθήματα, τον πολύτιμο, απειροελάχιστο χρόνο, την υπέρβαση του οποίου κατακτά το υποκείμενο συγχρωτισμένο μόνο με αξίες που αναδεικνύονται ιερές:

Απασχολημένοι με την κατασκευή των θεών τους με άφησαν ήσυχο να οικοδομώ τα δικά μου ιερά

Αξίζουν τόσο λίγα τον κόπο, τη λύπη, τη χαρά, τον απειροελάχιστο χρόνο σου

Μην παρανοεείς. Ήταν το βλέμμα χαμηλά γιατί έψαχνα το επόμενο βήμα

Το υποκείμενο έχει αναδειχθεί δρώσα δύναμη, ικανή για την αποδοχή και την υπέρβαση ακόμη και του οριστικού, αναπότρεπτου τέλους, του θανάτου, μέσω της θέασής του ως πράξη ζωής, τόσο υψηλής, όσο κι εκείνης του έρωτα. Γιατί ο θάνατος εξυψώνεται σε υπέρτατη, τελική δοκιμασία, επιβεβαίωση της ίδιας της ζωής, καθώς το υποκείμενο καταφέρνει να υπερβεί την ίδια τη δοκιμασία της ζωής περιφρουρώντας την ηθική και ψυχική του ακεραιότητα:

Το οριστικό βοηθάει στη γρήγορη αποδοχή του θανάτου

Ο θάνατος, η τελευταία πράξη ζωής

Ο έρωτας κι ο θάνατος φωνάζουν ζήσε

Έτσι η δύναμη του τέλους εκμηδενίζεται, καθώς το υποκείμενο διαθέτει τα μέσα για την κατάκτηση του αιώνιου, τη διασφάλιση της συνέχειας, της καινούριας κάθε φορά αρχής:

Γιατί να δειλιάζω όταν το άστρο μου καλεί σε νέους δρόμους;

Πρόκειται πάντοτε για νέα αρχή και ποτέ για τέλος

Η επαναληπτικότητα ανάλογων ή αντιθετικών μεταξύ τους συμφραστικών σημάτων, μας οδήγησε σε διαδοχικές ταξινομήσεις, οι οποίες ανέδειξαν τους δεσπίζοντες θεματικούς τόπους που συνθέτουν την ποιητική μυθολογία της συλλογής *Τα Μικρά 'β*, διαπερνούν όμως το σύνολο της ποιητικής δημιουργίας του Γιώργου Δουατζή.

Οι κυρίαρχες δράσεις δυνάμεις διακρίνονται σε δύο κατηγορίες με κριτήριο τη λειτουργία τους σε σχέση με το ποιητικό υποκείμενο. Έτσι με αρνητική σημασιοδότηση επανέρχονται εκείνες οι δυνάμεις που επιδίδονται σε μια αδιάκοπη προσπάθεια να διαμορφώσουν ένα εχθρικό εξωτερικό περιβάλλον για το ποιητικό υποκείμενο και να το εγκλωβίσουν σε μία δύσφορη κατάσταση στέρησης ζωτικών για το ίδιο στοιχείων. Στην αρνητική αυτή δράση, με το ρόλο του αντίμαχου, συμμετέχει καταρχήν το αλλοτριωμένο πολιτικό σύστημα, που επιχειρεί να επιβάλλει νέους ηθικούς κώδικες, να αποβάλλει κάθε εστία αντίστασης, να χειραγωγήσει συνειδήσεις, να καταργήσει το δικαίωμα της αυθυπαρξίας. Στην ίδια κατεύθυνση προσανατολίζονται όλα τα μέσα πνευματικής χειραγώγησης με κυρίαρχο τον τεχνολογικό θρίαμβο που γίνεται το βασικό εργαλείο νάρκωσης του νου και της κρίσης, επιβολής της πλάνης, στέρησης του δικαιώματος στη γνώση της αλήθειας. Φορτικός επανέρχεται ο ρόλος των λογοκριτικών δυνάμεων που φυλακίζουν τη θέληση, και αντιμάχονται την προσωπική έκφραση.

Το ποιητικό υποκείμενο αναλαμβάνει τον αγώνα να αντιταχθεί στο απειλητικό περιβάλλον που ορθώνει γύρω του τείχη, να αποτινάξει τα δεσμά που το περιζώνουν, να αποκαταστήσει τη διατάραξη της

ισορροπίας και τις συνέπειες της αλλοτρίωσης, να περιφρουρήσει τους υγιείς ηθικούς κώδικες. Για την ολοκλήρωση της τέλεσης αυτής, αντιπάσσει καταρχήν τη δύναμη της θέλησής του, που υποκινείται από το συλλογικό όραμα και την αυτογνωσία, η οποία εκπορεύεται από τη γνώση του παρελθόντος και τη διατήρηση της μνήμης του προγονικού και νεανικού αγώνα. Προκύπτει έτσι μία δεύτερη κατηγορία δρωσών δυνάμεων, των οποίων ο ρόλος είναι ευεργετικός για το ποιητικό υποκείμενο, γιατί διαμορφώνουν μία εύφορη κατάσταση πληρότητας και λειτουργούν βοηθητικά, ενισχύοντας τον αγώνα του.

Βασικοί συμπαραστάτες του υποκειμένου αναδείχθηκαν η τέχνη και ο έρωτας που συνιστούν το πεδίο της ελεύθερης έκφρασής του, ενώ ταυτόχρονα έχουν πρωταρχική θέση στο αξιακό του σύστημα. Η πνευματική δημιουργία και η απελευθερωτική δύναμη του έρωτα αποτελούν την κυρίαρχη δίοδο μέσα από την οποία πορεύεται το υποκείμενο προς την υπέρβαση εκείνων των παραγόντων που δυναστεύουν τη ζωή, προς τη συνέχιση της πνευματικής και «ηθικής» κληρονομιάς, προς την κατάκτηση, έτσι, του αιώνιου. Η απόκτηση των τροπικών αξιών της θέλησης και της γνώσης, καθιστά το υποκείμενο ικανό να φέρει σε πέρας την «κύρια δοκιμασία, με συνέπεια την εξάλειψη της βασικής στέρησης και την αποκατάσταση της αρχικής τάξης πραγμάτων⁹».

Οι κυρίαρχοι θεματικοί άξονες που προέκυψαν, ανάγουν σε ανάγκη, ιδεώδες, ατομικό και συλλογικό όραμα, την άρση της αυταπάτης που αδρανοποιεί, και την κατάκτηση της αλήθειας που εγγυάται, μία ζωή αποκαθαρμένη, θεμελιωμένη σε έναν ανθρώπινο κώδικα ηθικής, απαλλαγμένη από δεσμά, ελεύθερη. Μια ζωή που δεν οδηγείται σε τέλμα, δεν χωράει κοινωνικές συμβάσεις, τροφοδοτείται όμως από την

⁹ Μπενάτσης Απόστολος, *Σημειωτική και κείμενο, Ποιητικός, σατιρικός και θεατρικός λόγος*, ό.π. σ.171.

καθιέρωση της σύμβασης με ζωογόνες μόνο αξίες όπως *Το τραγούδι. Η Ποίηση. Ο έρωτας. Μια ζωή, που έχει γεύση αιωνιότητας.*